

DAN FLORIȚA-SERACIN

UȘA ÎNTREDESCHISĂ

(File de jurnal)

16.08.2022 Îl citesc în continuare pe Liiceanu. Unele pasaje din cartea sa *Ușa interzisă* (Humanitas, 2010) sunt de-a dreptul agreabile, cum e acela în care autorul relatează despre felul în care a însoțit familia regală într-un turneu în vestul țării, cu popas la Timișoara și Arad.

Altele mă pun pe gânduri, ca de pildă cel în care autorul caută ne lămurească despre raportul lui cu religia. Reflecțiile sale încep cu momentul în care e întrebat de Marga Bernea, soția artistului plastic Horia Bernea, decedat între timp, dacă obișnuiește să se roage. Liiceanu neagă, încercând să arate că nu are cui. Pentru că el nu și-l poate revela pe Dumnezeu. Revelația, argumentează apoi, nu este o stare comună de conștiință, ci este una de grație și ea nu poate surveni decât în indivizi excepționali și aleși în acest scop. Cei care prin revelație au intrat în contact cu Dumnezeu sau reprezentanți înalți ai divinității, se numesc profeți, iar scrierile pe care ei le elaborează devin texte sacre. Acești profeți sunt urmați de mulțimile de oameni care le acordă deplină încredere, deși ei nu pot aduce nicio dovadă a celor văzute de dânsii, prin urmare trebuie crezuți pe cuvânt. Or, tocmai acest mod de a cunoaște prin interpuși nu îl acceptă Liiceanu, îl consideră *un surrogat de cunoaștere*, se simte *confiscat de un soi de scepticism gascon-oltenesc*. El râvnea, am înțeles, ceea ce dorea și Arghezi: „Vreau să te pipăi și să urlu: «Este!»”

Trebuie să spun că acest scepticism îmi este străin. Nu doar profeții, autori de texte sacre și întemeietori de religii pot avea revelații, ci și indivizi comuni, cum a fost de pildă Bernadette Soubirous, fata unor oameni sărmani, ea însăși cam sărăcuță cu duhul. Ei i s-a arătat de repetate ori Fecioara Maria în grota de la Lourdes, și n-a făcut-o în taină, ci în fața unor mulțimi de oameni venite de pretutindeni să asiste la *spectacolul* revelației. Și ca dovada prezenței Sale să fie indubitabilă, Fecioara, prin mâna Bernadettei, a făcut să țâșnească din solul stâncos al grotei Massabielle un izvor, care curând după aceea s-a dovedit că are virtuți tămăduitoare. De atunci mii de oameni au fost mântuiți de suferințele lor prin apa de la Lourdes.

„Mare este puterea credinței”, mi-a zis un preot ilustru din Lugoj, strălucit bizantinolog, doctor în

teologie, când am abordat în prezența lui acest subiect. Voia să spună, cu alte cuvinte că bolnavii aceia, orbi care și-au căpătat văzul, ologi care și-au recăpătat capacitatea de a merge și mulți alții s-au vindecat printr-un fel de autosugestie? Bine, dar atunci cum devine treaba cu acel copil de un an și ceva, paralytic, muribund, cufundat de mama sa în apa rece a izvorului, care brusc s-a întremat, și-a recăpătat vigoarea picioarelor, și vindecat a rămas pentru tot restul vieții. Și el s-a mântuit prin puterea credinței?

17.08.2022 Țin minte că mai mult decât orice îmi plăcea, aici la Lugoj aflându-mă, să răsfoiesc *Marele Brockhaus*, o enciclopedie în limba germană, ulterior am aflat că era ediția acesteia din 1928. Uica Livi ținea volumele enciclopediei la vedere, în dulapul-bibliotecă din cabinetul medical, chiar în spatele scaunului pe care ședea stând la birou. Nu mă interesau cărțile de colorat și altele de genul acesta anume scoase pentru copii, eu extrăgeam de pe raftul bibliotecii câte un volum al enciclopediei, care conținea hărți, planșe și multe ilustrații, mă întindeam jos pe covor și, sprijinit în coate, începeam să răsfoiesc paginile lucioase. Uneori îl mai întrebam pe uica Livi ceva, privind câte o ilustrație: „Cum se numesc animalele astea mari, cu gât lung și cap mic?” „Dinozauri”, venea scurt răspunsul lui uica Livi. „Și unde trăiesc ele?” „Nu mai trăiesc, au dispărut de mult!” „Da? Și animalul ăsta urât cu dinți mari cum se numește?” „Brontozaur.” „Și el mai trăiește?” „Nu!” „Ce bine!”

Alteori lui uica Livi i se cășunau lucruri ciudate. Odată m-a pus să învăț alfabetul grecesc pe de rost. Mi l-a repetat de atâtea ori, până l-am învățat, ca pe o poezie la grădiniță. Apoi m-a pus să îl recit seara pe când stătea la o șuetă, la un pokeraș cu prietenii. Iar eu am început să turui: „Alfa, beta, gama, delta...” și așa mai departe până la sfârșit. Invitații lui uica Livi au rămas muți de uimire. „E o capacitate, i-a lămurit el în timp ce își scutura țigara bătând cu sipca în marginea scrumierei de cristal, va ajunge departe!”

Treburile gospodărești erau rezolvate în casa părinților mei adoptivi de servitori. Bucătăreasă era o unguroaică, Jofi-neni, care locuia împreună cu fiica sa, Iulișka, elevă de liceu, în apartamentul de la demisol, anume pregătit cu toate facilitățile pentru *les domestiques*. Mai aveau și o menajeră, îmbrăcată totdeauna într-un un hălățel negru, peste care purta un șorțuleț alb. Avuseseră și șofer la mașina lor *Buick*, care îi ducea zilnic pe tanti Mimi la spital iar pe uica Livi la circumscripția medicală unde a ales să profeseze. Deși era un excelent ginecolog, uica Livi nu practica ginecologia decât în cabinetul propriu, nu m-a interesat pe atunci să știu de ce. Dar la șofer au trebuit să renunțe după ce mașina le-a fost rechiziționată de ruși.

Stăteam multă vreme în tovărășia servitoarelor care vorbeau între ele ungurește, așa că am început și eu să deprind exprimarea în această limbă. Lor le plăcea uneori să mă agaseze și așteptau curioase ce replică găsesc să le dau. Odată m-au enervat peste măsură de mult și atunci le-am înjurat cum m-am priceput mai bine, adică imbinând cele mai urâte cuvinte pe care le știam. Le-am spus: „P...a Bau-Bau!” Primul cuvânt îl auzisem pe stradă, celelalte în casă, firește. În loc să se supere, servitoarele au izbucnit în râs, au bătut din palme și mi-au cerut să repet ceea ce spuseseam. Văzând că am obținut un efect contrar celui scontat, n-am mai repetat nici în rușta capului. Apoi ele, încă amuzate la culme, m-au pârât lui uica Livi și tanti Mimi, care și-au făcut intrigați apariția. *Hallgassa csak, doktor úr, mit Denuț mondott!...** au dat ele raportul printre hohote de râs. Presupun că nu le venea bine să pronunțe vocala ă, așa că îmi spuneau *Denuț*. Uica Livi a zâmbit discret și n-a spus nimic. În schimb tanti Mimi, m-a tras după ea în hol și m-a muștrătat oarecum supărată: „Ascultă, Dănuț, în această casă nu vorbim ca mitocanii!”

Uneori Iulișka era vizitată de prietenul ei, Gyusi, și stăteau de vorbă în bucătărie. Gyusi juca fotbal și într-o zi Iulișka m-a luat cu ea la stadion să-l urmărim într-o partidă. Era multă lume, cum nu mai văzusem, fremătând de emoție și încurajând echipa locală. La un moment dat toți au sărit în picioare și au început să strige, iar vecinul din stânga, cu care împărțeam aceeași grădenă, s-a aplecat și m-a sărutat pe obraz. „Ce s-a întâmplat, Iulișka?” am întrebat intrigat. „N-ai văzut, mi-a explicat ea. Băieții au dat gol,

adică au băgat mingea în poarta aceea!” „Da, am exclamat eu, foarte bine, acum s-o bage și în cealaltă!” „Taci tu, mi-a spus Iulișka, în aceea nu trebuie!” „Păi, de ce?” „Pentru că aceea e a noastră!” La un moment dat Gyusi al ei fusese tăvălit de un adversar în iarbă. Atunci blânda Iulișka a sărit indignată în picioare și a strigat din rărunchi cu mâinile pâlne la gură: *Ne add fel, Gyusi, üsd meg öt is!* **

Cel mai mult mi-a plăcut că jucătorii purtau echipament uniform, ca în armată. Mie îmi plăceau cei de la armată, mai ales dacă aveau și cai.

18.08.2022 Citesc în cartea lui Gabriel Liiceanu că autorul deplânge separația „nefastă între literatură și filozofie.” Afirmatia autorul o face referindu-se la Ștefan Augustin Doinaș, care tocmai murise la vârsta de 80 de ani, spunând că, alături de Nicolae Balotă era „singurul care în peisajul cultural de atunci putea vorbi (în tradiție antebelică n.m.) despre o carte care respira literar cu plămânii filozofiei” (*Ușa interzisă*, ed. cit. p. 302). Problema trebuie discutată. În lirică, zic eu, imixtiunea filozofiei e acceptabilă, ba chiar există noțiunea de poezie filozofică. Dar și în poezia numită filozofică (și mă gândesc îndeosebi la Blaga când afirm acest lucru), nu încărcătura ideatică este mai ales importantă pentru cititor, ci calitatea spunerii, lexicul ales, topica sau încărcătura metaforică a textului, singurele în stare să-i trezească emoția estetică. Un discurs filozofic în versuri nu poate trezi, cum se exprima și Maiorescu, în sufletul nostru imaginea artistică. El ne informează în legătură cu ceva și atât! În epică lucrurile sunt încă și mai complicate. Fiindcă aici se ridică parcă și mai acut problema tezismului în artă. Prin tezism, o știe toată lumea, se înțelege punerea artei în slujba demonstrației unei teze, a unei idei abstracte, fie ea de sorginte filozofică, morală, politică etc. Din capul locului trebuie să spunem că artistul își leagă în acest fel o piatră de moară de gât, fiindcă teza, mai ales când e ostentativ pusă în evidență, ucide emoția artistică, satisfacția lecturii. Și ajungem iarăși la problema dezbătută cu ceva timp înainte. De ce citim literatură, să ne îmbogățim memoria, bagajul de cunoștințe, sau să ne îmbogățim sufletul? În literatura română clasică cunosc un singur caz în care teza, enunțată chiar în preambulul derulării epice, nu suprimă efectul estetic: *Moara cu noroc* de Ioan Slavici. Din literatura universală îmi vine în minte exemplul lui Voltaire, mare filozof, cel mai mare gânditor din Secolul Luminilor, ideologia sa fiind socotită o adevărată părghie pentru răsturnarea unei epoci. Voltaire a scris și literatură, cu deosebire teatru și proză, un șir de romane dintre care mai des e amintit *Candide*. Ei bine, pe ce loc se află Voltaire în literatură comparativ cu Stendhal, Balzac, Hugo, Flaubert, Proust și toți ceilalți giganti ai prozei franceze? Pe un loc modest, trebuie să recunoaștem. Concepția sa filozofică, inoculată textelor, nu l-a ajutat să sporească valoarea artistică a creațiilor sale literare.

În cele din urmă dorința de a mă reîntoarce la Ocna Mureș mi-a fost îndeplinită. S-a întâmplat ca ulcerul duodenal al lui uica Livi să atingă nivelul critic, adică să îl avertizeze asupra iminenței unei perforații, pentru ca el să nu-și mai întârzie plecarea la Cluj pentru o intervenție chirurgicală. Pentru că tanti Mimi ținea mult să îl însoțească și să rămână lângă el cel puțin până la depășirea fazei postoperatorii, părinții mei naturali au fost solicitați să vină și să mă ia pentru câteva săptămâni, până la începerea școlii, căci urma să fiu înscris în clasa I, la dâșii. Dar, în cele din urmă, am fost înscris în clasa I la Ocna Mureș și nu la Lugoj. Aceasta fiindcă, abia întorși de la Cluj fiind, părinților mei adoptivi li s-a pus în vedere să părăsească în 48 de ore imobilul pe care îl dețineau, fiindcă acesta a fost destinat să devină sediu al comandamentului militar rusesc din Lugoj. Izolată oarecum fiind de celelalte clădiri din preajmă, având două intrări, una dinspre splaiul I.C. Frimu, și cealaltă dinspre strada Nedelcu, rușii au pus ochii pe vila cu atâta efort construită și terminată în 1938 de uica Livi și tanti Mimi, iar aceștia vrând-nevrând au trebuit să o lase în mâna ocupanților.

Țin minte că atunci când părinții mei au venit să mă ia *acasă*, la Ocna Mureș, m-am grăbit atât de tare pe alee să le-o iau înainte și să mă urc în birja care aștepta la poartă pentru a ne duce la gară, încât am căzut și mi-am spart doi dinți din față. Noroc că erau de lapte.

*Auziți numai, domnule doctor, ce a spus Denuț!

**Nu te lăsa, Gyusi, lovește-l și tu!